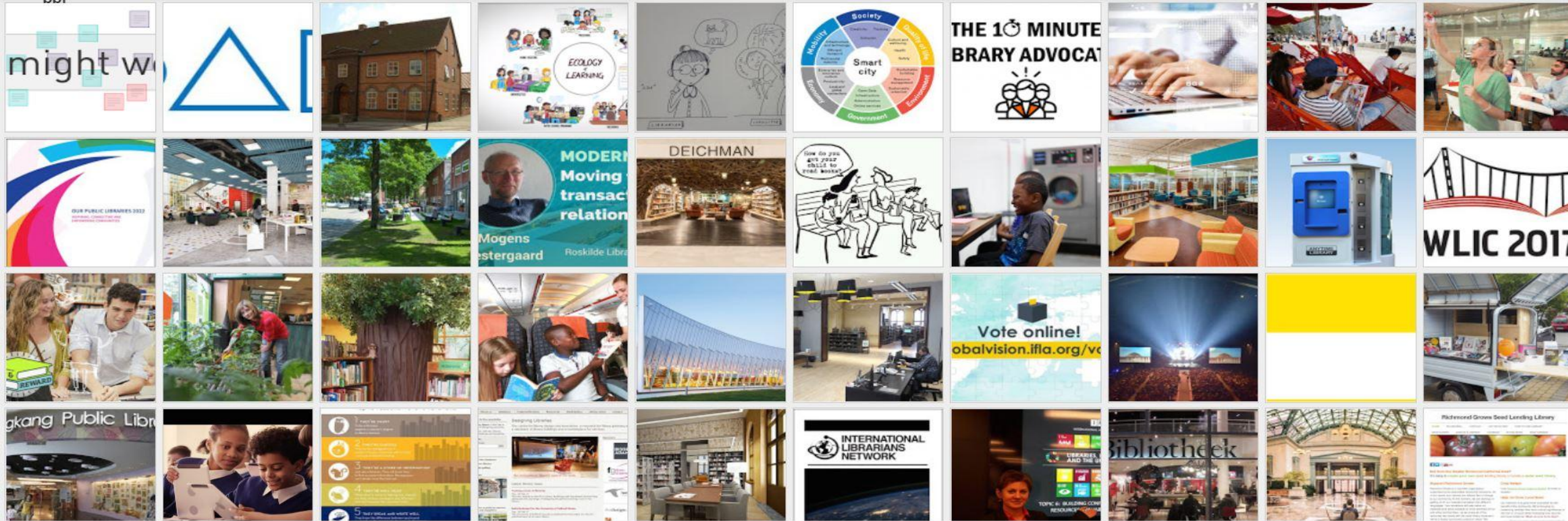

KÖZÖSSÉGI INNOVÁCIÓ A KÖNYVTÁRAKBAN, KÖZÖSSÉGVEZÉRELT KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSOK

Kovácsné Koreny Ágnes
Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest

Zalaegerszeg, 2019. november 11.

CREATING PLACES WHERE PEOPLE FEEL WELCOME

Aat Vos, 2019 tavasz

DO LIBRARIES PLAY A MORE SOCIAL ROLE IN MODERN SOCIETY?

20 könyvtár (NOR, GER, NL)

Mit csinálnak az emberek manapság a könyvtárban?

- ☐ When you are looking at the current visitors to your library, do you see an increase in people that come just to be in your library?
- ☐ Are the current visitors more or less involved with the library and the activities than before (re)opening?

Kép forrása: <https://aatvos.com/>

NEM A KÖNYVEKÉRT JÖNNEK, HANEM ÉLMÉNYÉRT!

Látogatók száma

- 73%: több ember jött be a könyvtárba az új könyvtár megnyitását követően pusztán az *időtöltés* kedvéért
- Néhány könyvtárban 400%-kal nőtt a könyvtárlátogatók száma!!!
- 91%: olyanok is jöttek, akik *azelőtt soha*.
- Számottevően nőtt a látogatók száma a 12-18 és a 18-24 korosztályban.

Noha a látogatók száma jelentős mértékben nő, a kölcsönzések száma messze elmarad ettől.

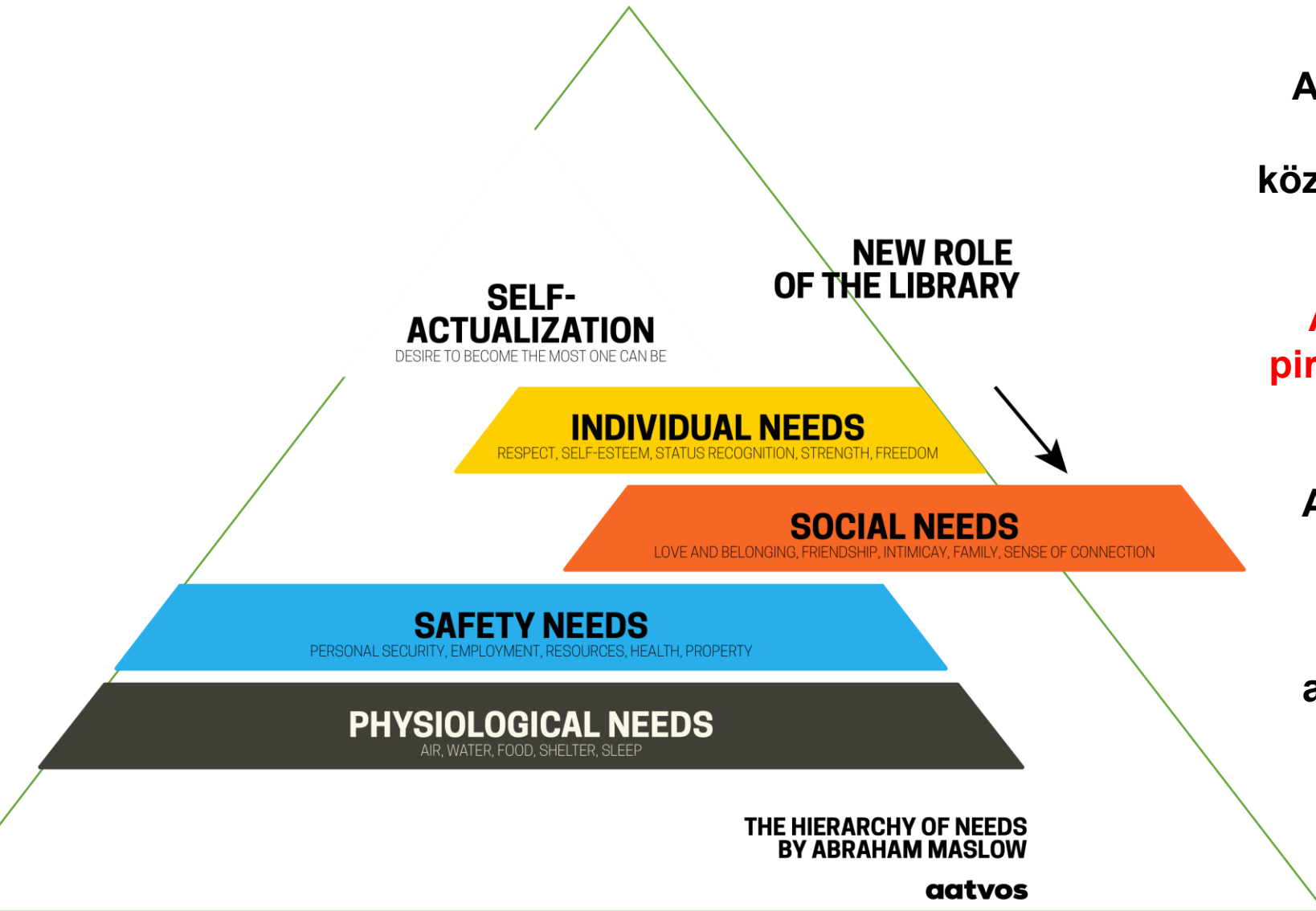

Könyvtári programok

- Noha a látogatók 64%-a egyedül érkezik, 36%-64% részt vesz valamilyen könyvtári programban.
- A programok 82%-át maguk a könyvtárhasználók szervezik.
- Deichman Tøyen (Oslo): 82 program/hónap – mind a látogatók szervezésében

A látogatás időtartama jelentősen megnőtt: a látogatók 72%-a 30-60 percig marad.

**A valódi harmadik helyként működő
könyvtárak társadalmi, szociális,
közösségi funkciója jelentős mértékben
megnövekedett.**

**A könyvtárak új feladata a Maslow
piramisban: a társadalmi szükségletek
kielégítése.**

**A közösségépítés és a közösségek
erősítése,
az egyén közösséghez való
tartozásának erősítése,
a társadalmi kapcsolatok erősítése
alapvető
könyvtári feladattá vált.**

MIRŐL LESZ SZÓ?

- ❑ A 21. századi közkönyvtárak megváltozott funkciórendszere
- ❑ A közösségvezérelt könyvtári működés és szolgáltatás alapjai
- ❑ Élmény:
 - ❑ a könyvtár mint hely, a dán four-space modell
 - ❑ a maker kultúra megjelenése és helye a könyvtárban; az alkotás helyeként működő könyvtár
- ❑ Új típusú szolgáltatások

21. SZÁZADI KÖZKÖNYVTÁRI FUNKCIÓK

Hozzáférés biztosítása

Informáci-
óhoz

Tudáshoz

Kultúrához

Információs és tudásközpont

Közösségi találkozóhely

A tanulás, a továbbképzés
helye

Az alkotás, a kreativitás
helye

Az inspiráció helye

Kulturális örökség
megőrzése

Kulturális örökség
feltárása, hozzáférés
biztosítása

Szociális funkció

multifunkcionális

integratív

komplex

közösségvezérelt

KÖZÖSSÉGVEZÉRELT KÖNYVTÁR

- ❑ Working Together projekt - Vancouver, Regina, Toronto, Halifax (2004-2008)
- ❑ közösségfejlesztés mint megközelítés alkalmazása a közkönyvtárakban
- ❑ eredménye: új szolgáltatási modell – befogadó közösségi könyvtár

A közösségvezérelt működés, szolgáltatás a közösség tagjaival való kapcsolatot, konzultációt és folyamatos együttműködést jelent annak érdekében, hogy a könyvtár megismerje és megértse a közösség szükségleteit, s azokat a könyvtári tevékenységek alapjául tudja tenni.

KÖZÖSSÉGVEZÉRELT KÖNYVTÁR

- ❑ Alapja: náluk a tudás, ők tudják, valójában mit szeretnének - kérdezzük meg őket!
- ❑ Kiindulási pont:
 - ❑ a célcsoportok azonosítása földrajzi, társadalmi vagy érdeklődési kör szerinti megközelítésben
 - ❑ a célcsoportok szükségleteinek azonosítása
- ❑ Fő eszköz: kapcsolatok építése, erősítése
- ❑ A könyvtáros = „listener” (vö. „teller”)

- ❑ A szolgáltatások kialakítása együttműködés eredménye.

- ❑ Community engagement – azaz a közösség bevonása a könyvtár tevékenységeibe
 - ❑ Időt fordítanak arra, hogy kapcsolatokat építsenek a közösséggel
 - ❑ A szolgáltatási ötletek a közösségtől származnak; a könyvtárosok partnerként lépnek fel
 - ❑ Közösén értékelik a folyamatokat, a célok elérését, mit kellett/lehetett volna másképp csinálni

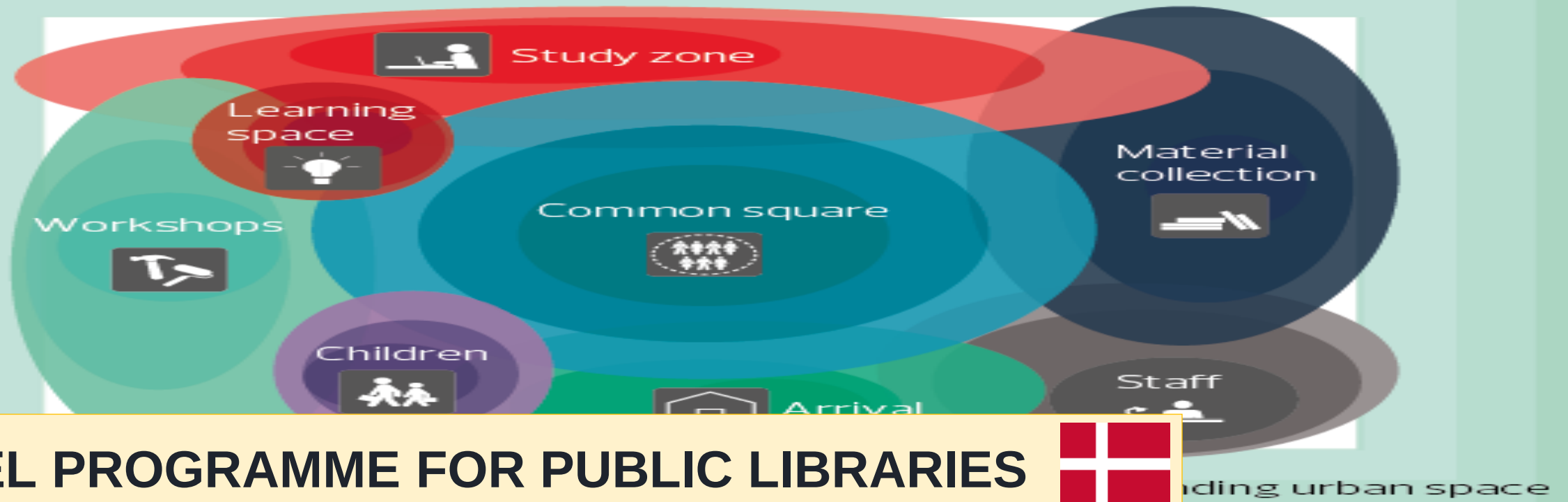
KÖNYVTÁR ÉS KÖZÖSSÉG KERETRENDSZERE

A KÖNYVTÁR MINT HELY

- ❑ **information commons – közös tanulóterek, 1990-es évek (USA)**
 - ❑ IKT eszközök és digitális, online források
 - ❑ közös tanulás és munka lehetősége
 - ❑ állandóan elérhető humán segítség
- ❑ **1995 környékén: a beszélgetés és az evés-ivás lehetőségének megjelenése az egyetemi könyvtárakban**
- ❑ **„the library as space”**
 - ❑ **Leighton és Weber, 1999:**
 - ❑ **a könyvtár olyan hely, ahol a diákok intellektuális interakciót, az információcsere lehetőségét, illetve közösségi élményt és társadalmi kapcsolatokat keresnek, s a könyvtárat egyfajta menedékhelynek tekintik**

MODEL PROGRAMME FOR PUBLIC LIBRARIES

- ❑ 2012-
- ❑ a közkönyvtáraknak egy megváltozott társadalmi és technológiai környezetben egy minden eddiginél differenciáltabb felhasználói kör igényeit és szükségleteit kell(ene) kielégíteniük
- ❑ nincs egy recept, de
 - ❑ ha egy könyvtár az általa (ki)szolgált település és közösség jellemzőiből, viselkedéséből, elvárásaiból indul ki,
 - ❑ ha tereit ezen igények és szükségletek lehető legmagasabb szintű kiszolgálásának igényével alakítja,
 - ❑ ha a könyvtári térelrendezést a közösségre szabott tevékenységek határozzák meg, nagyot biztosan nem hibázik

KIHÍVÁSOK

Differenciált felhasználói csoportok – a „one-size-fits-all” nem működik többé

A polgárok bevonása a könyvtári tevékenységekbe, fejlesztésekbe – igények, szükségletek, inspirációk

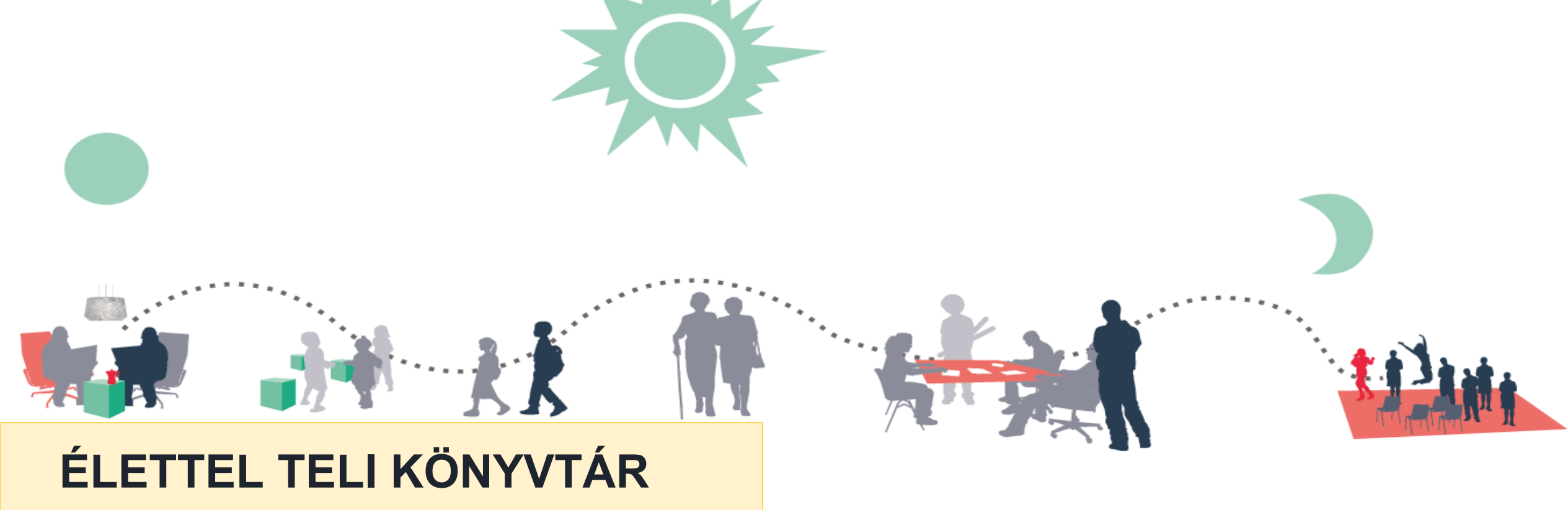
Co-creation – nem a *használoknak*, hanem a *használókkal*

Elmozdulás a szolgáltatás-orientált könyvtártól a self-service (önkiszolgáló) könyvtár felé

Több funkció ugyanabban a térben
4-space-model

Átalakuló könyvtáros-szerep – guide, közösségfejlesztő, co-kreátor, facilitátor – proaktív és látható

A könyvtár kapcsolata a fizikai környezetével – belső és külső tér összekapcsolása

ÉLETTEL TELI KÖNYVTÁR

- ❑ Változatlan alapok (információ, oktatás, kultúra), megváltozott keretek, források és hangsúlyok
- ❑ Új könyvtár-koncepció:
 - ❑ a könyvtáros által kontrollált könyvalapú könyvtár helyett a kiindulási alap a használói igény és szükséglet,
 - ❑ az „információ” kifejezés minden eddiginél szélesebb kontextusban való értelmezése
- ❑ Fő trendek

TRENDEK

több élet a
könyvtárban

programok, interakció
és együttműködés a
partnerekkel

önkéntesek

az állampolgárok saját
tevékenységeinek
megjelenése

ikonikus könyvtárépületek

multifunkciós épületek

kevesebb könyvtár, kisebb gyűjtemények

differentiált használói igények

több tevékenység

24 órás működési ritmus

pop-up libraries

ZÓNÁK ÉS TEREK A KÖNYVTÁRBAN

A könyvtári tevékenységek és a terek összjátéka, kölcsönhatása

- ❑ funkcionális terek helyett használat- és célcsoport-fókuszú terek
- ❑ inspiráló, felfedezésre csábító, interaktív terek
- ❑ csendes és hangos, egyéni és csoportos terek
- ❑ nyitott találkozóhelyek

Four-space-model

- ❑ a közösség igényeinek és szükségleteinek kielégítéséhez szükséges *könyvtári terek* felől közelíti meg napjaink közkönyvtárainak funkció- és feladatrendszerét

AZ INSPIRÁCIÓ HELYE

A könyvtár az információ, a források, az eszközök, a programok, a dizájn és tájékoztató elemek, illetve ezek lehető legszélesebb körű és kombinációjú kínálatával továbbgondolásra, alkotásra ösztönöz.

Felfedezésre ösztönöz

Világos, akár meghökkentő
témajelölések

Literature Happens / Roskilde Library

Open
Podium

Interaktív
könyvtár-
térkép

Ülőhelyek sokfélesége

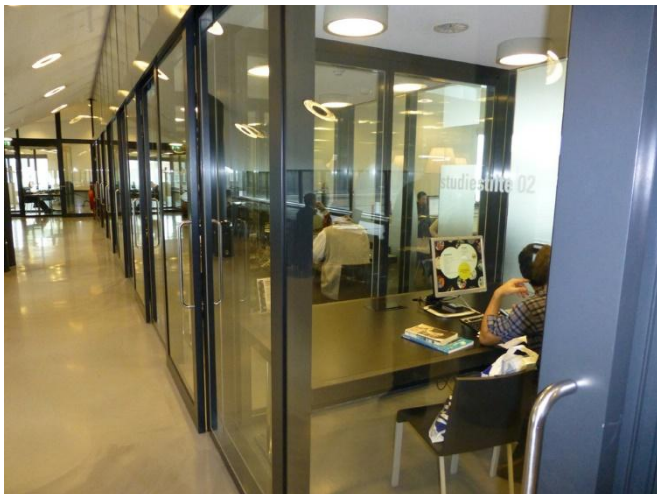
Inspiráló „rendetlenség”

A „sitting and waiting” könyvtárostól a „walking and talking” könyvtárosig

A TANULÁS HELYE

- ❑ Egy hagyományos könyvtári funkció - új módon, új megoldásokkal, új eszközökkel.
- ❑ Terek:
 - ❑ a különböző felhasználói csoportok igényei és az új tanulási módszerek szerint alakítva;
 - ❑ rugalmasan alakítható, átszervezhető, nyitott, hívogató terek;
 - ❑ átlátható, mégis elkülönített részek;
 - ❑ variábilis bútorok;
 - ❑ eszközök sokasága (számítógépek, interaktív tábla stb.)

A TALÁLKOZÁSOK HELYE

- ❑ A könyvtár
 - ❑ közösségi katalizátor;
 - ❑ a különböző társadalmi csoportok potenciális találkozóhelye, integrációs aréna.
- ❑ Kulcsszó: részvétel, a cél a kapcsolatok építése és erősítése.
- ❑ Terek:
 - ❑ transzformatív terek;
 - ❑ hall, szervezett találkozások helyei (pl. IT room), színpad, spontán találkozások helyei, kávézó, bár...

AZ ALKOTÁS HELYE / PERFORMATIVE SPACE

- ❑ „Legyen egy koszos hely” (Demco)
- ❑ Feladat: az emberek kreativitásának és az innovációnak az ösztönzése speciális eszközökkel, programokkal, foglalkozásokkal
- ❑ A tanulás helye is: az emberek egymástól, a közös alkotás során tanulnak.
- ❑ Bárhol lehet a könyvtárban – tekintettel az alkotással járó esetleges zajra, csend- vagy eszköz-igényre.
 - ❑ varrás, kötés, karácsonyi dekoráció-készítés, zenélés stb. akár egy elkülönített sarokban
 - ❑ ismétlődő, eszköz-igényes, rendetlenséggel járó tevékenységhez jobb a külön (állandó) helyiség
- ❑ Legyen
 - ❑ jól látható, hívogató és megfelelően kitáblázott;
 - ❑ egyértelmű, miért érdemes oda menni.

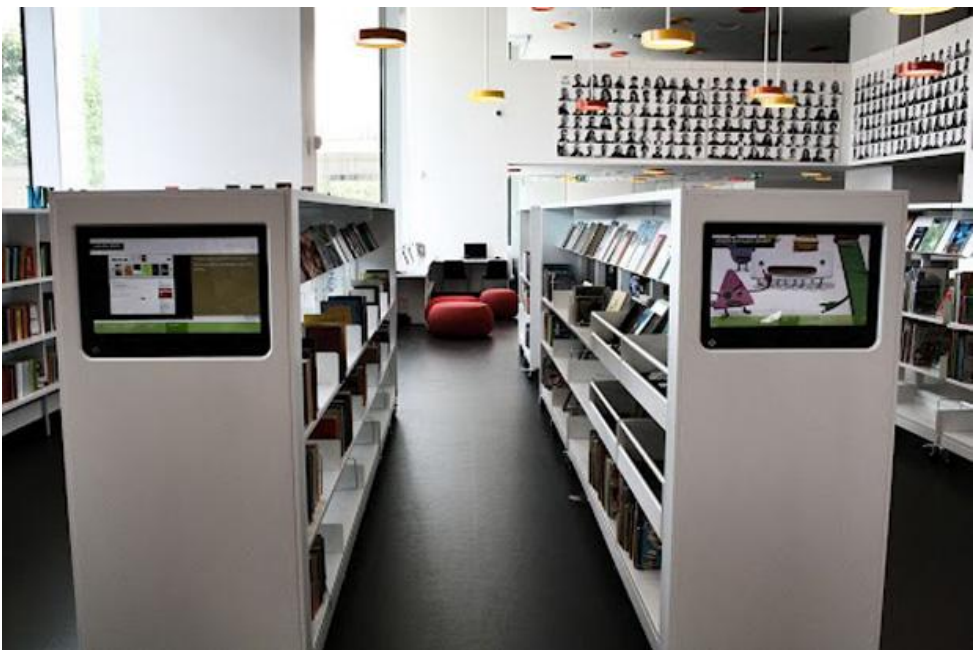

A VALÓS ÉS A VIRTUÁLIS KÖNYVTÁR INTEGRÁCIÓJA

A virtuális kommunikációs eszközök konzisztens integrációja a különböző funkciók támogatására.

Ørestad Bibliotek, Koppenhága

Nagy érintőképernyő a bejáratnál – a könyvtár térképével és sok-sok információval.

iPAD – digitális mobil könyvtáros
mi hol található; további címek a gyűjteményben;

A „MAKER KULTÚRA” TÉRHÓDÍTÁSA

MAKER KULTÚRA

☐ eredetileg amerikai mozgalom (makers revolution, new industrial revolution)

- ☐ az egyén kreativitását helyezi a folyamatok középpontjába
- ☐ nagy hangsúlyt fektet a gyakorlati készségek felhasználására és tanulására

☐ tipikus területei

☐ a mérnöki tevékenységek:

elektronika, programozás, robotika, 3D nyomtatás, a számítógépes numerikus vezérlő eszközök stb.

☐ a hagyományos kézműves eljárások

a fémmegmunkálás, a famegmunkálás, a hagyományos kézművesség

☐ az alkotó közösségek által előállított termék középpontjában

- ☐ az egészség (élelmiszer), a fenntartható fejlődés, a környezetvédelem, a helyi kultúra áll

☐ „Maker” ≠ passzív felhasználó

- ☐ a „csinálás”, az alkotás, a fizikai vagy virtuális dolgok létrehozása érdekli
- ☐ meg akarja érteni a tárgyak és a folyamatok mögötti szabályokat is, kihívások elé akarja állítani azokat,
- ☐ tovább akarja fejleszteni a dolgokat,
- ☐ manipulál, kombinál, újraalkot már létező dolgokat, termékeket,
- ☐ összemixeli a kulturális tartalmakat azért, hogy új, hibrid tartalmakat hozzon létre
- ☐ elutasítja a hagyományos copyright-ot és új, kollaboratív logika szerint gondolkodik

☐ támogatja a nyílt forrású hardverek és szoftverek használatát

Totally Physical
(facilities and media)

Totally Virtual
(facilities and media)

Collection Library
(physical or virtual)

Creation Library

Individual Focus

Community Focus

Portal

Archive

A MAKER KULTÚRA MEGJELENÉSE A KÖNYVTÁRAKBAN

❑ Változó közkönyvtárak

- ❑ csendes, introvertált gyűjtemények, tárolás és hozzáférés
- ❑ technológiai változások, életmódbeli változások, tanulási módok és kommunikáció változása
- ❑ új könyvtári funkciók & szerepek megjelenése
- ❑ kormányzatok megváltozott hozzáállása, finanszírozás új módjai, csökkenő költségvetés, könyvtárbezárások
- ❑ új stratégiákat igényelt a könyvtáraktól is annak érdekében, hogy fennmaradjanak és relevánsak maradjanak

❑ Roger Levien (2011): „creation library”

- ❑ Confronting the Future - Strategic Visions for the 21st Century Library
- ❑ mint stratégiai fejlesztési lehetőség az amerikai közkönyvtárak számára
- ❑ egy multimédiás eszközökkel felszerelt könyvtár, ahol a felhasználók fejlett technológiai eszközöket találnak és inspirációt kapnak ahhoz, hogy új dolgokat alkossanak, hozzanak létre

LAB-RARIES

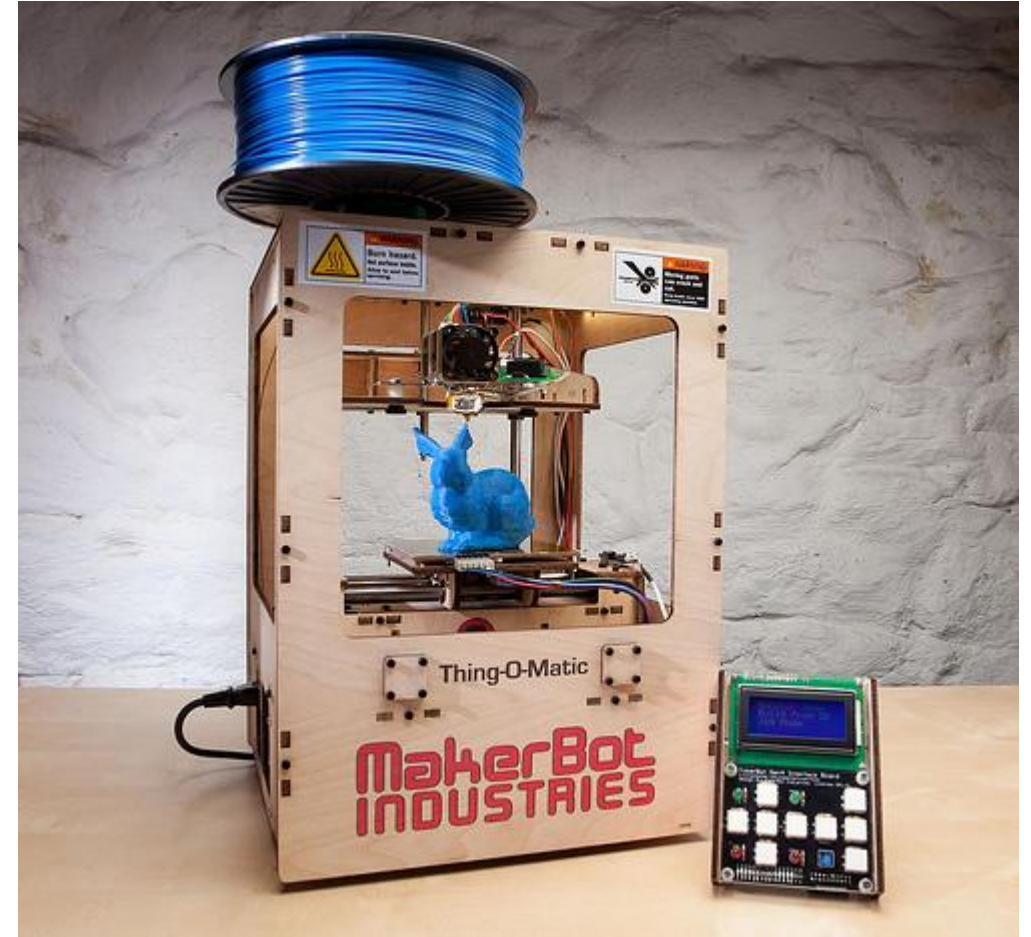
Első könyvtári makerspace-ek

- ❑ Fayetteville Free Library (New York állam, 2012)
- ❑ Westport Public Library (Connecticut, 2012)
- ❑ YouMedia, Chicago (2013)

Lauren Britton Smedley egyetemi dolgozata/javaslata egy makerspace létrehozásáról

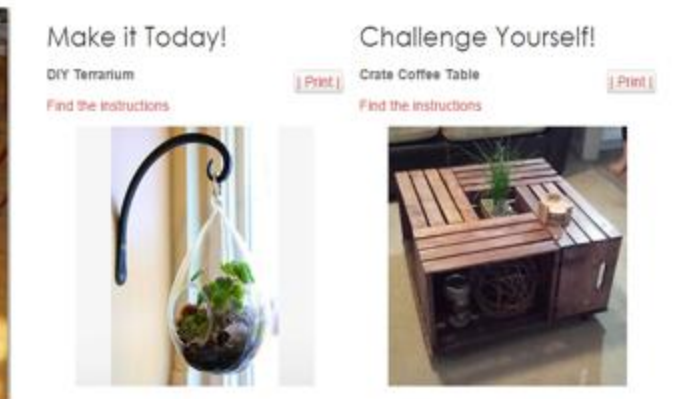
„Building a makerspace (what we’re calling a Fabulous Laboratory) at the FFL will provide our community with the opportunity to have free access to this world-changing technology.”

- ❑ MakerBot Thing-o-Matic 3D printer
- ❑ Sue Considine igazgató „áldása”
- ❑ „FabLab”
- ❑ Forbes

MAKERSPACE - KÖNYVTÁRI ALKOTÓMŰHELY

- ❑ a közösségi tanulás, az együttműködés, az együttgondolkodás, az alkotás helye
- ❑ mint könyvtári szolgáltatás szoros kapcsolatban áll az iskolán kívüli oktatás minden formájával
- ❑ segíti a könyvtár integrációs funkcióját, a különböző társadalmi csoportok és együttműködésük támogatását, életminőségének javítását, versenyképességét és akár munkaerő piaci lehetőségeit is

ELTÉRŐ ELNEVEZÉSEK, KÜLÖNBÖZŐ TARTALMAK

makerspace

általános kifejezés,
összességében mindre
használható

hackerspace

szinoníma, vitatják, hogy van-e
különbség egyáltalán

FabLab (fabrication laboratory)

fő cél a 21. századi high-tech képességek fejlesztése
működési feltételek: MIT Fab Charter alapján
jól felszerelt, franchise-alapú nemzetközi hálózat -
több mint 100 országban 1750+ FabLab működik
FabLab Budapest

FŐ TERVEZÉSI SZEMPONT: MAKESPACE ≠ 3D NYOMTATÓ

PROGRAM

HELY

ESZKÖZÖK

KÖZÖSSÉGI IGÉNYEK ÉS SZÜKSÉGLETEK

TERVEZÉSI SZEMPONTOK

☐ Felhasználók

- ☐ könyvtári tagok, külsősök
- ☐ korosztályok
- ☐ szakmák

☐ Képzési / program terv

- ☐ mit, kinek, hogyan

☐ Eszközök

- ☐ digitális, kézműves
- ☐ igények, szükségletek vs. lehetőségek

☐ Hely

- ☐ a cél és a lehetőségek egyaránt befolyásolják – ld. következő dia

☐ Személyzet

- ☐ könyvtárosok szerepe
- ☐ segítők, önkéntesek

☐ Partnerség

- ☐ mert a könyvtáros sem ért(het) mindenhez!

☐ Szolgáltatáspolitikai

- ☐ beépítése a szolgáltatási struktúrába
- ☐ ingyenesség vs. díj

☐ A használat rendje és szabályai

- ☐ ki, hogyan, mit és mikor használhat

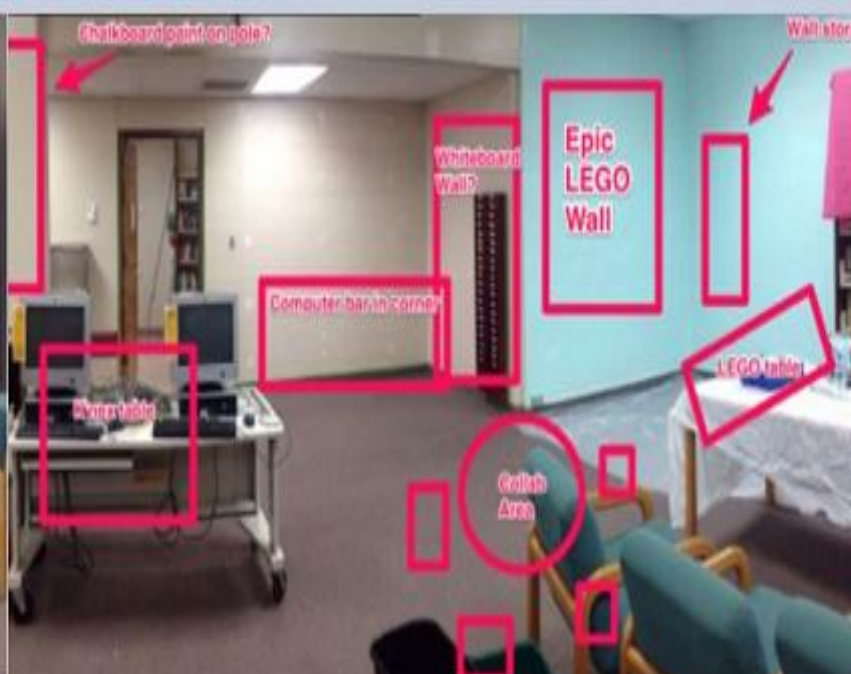
☐ Biztonsági kérdések

- ☐ eszközök és használók biztonsága

☐ Költségek, fenntarthatóság

- ☐ fizetős szolgáltatás
- ☐ karbantartás, szervizelés
- ☐ amortizáció

☐ Marketing

MAKERSPACE A KÖNYVTÁRI TÉRBEN, VAGY AZON KÍVÜL

A kialakítás fő szempontja (Willingham, 2018)

- ☐ hozzáférhetőség és használhatóság;
- ☐ világítás;
- ☐ energiaellátás
- ☐ raktározás, tárolás;
- ☐ biztonság;
- ☐ alkalmazkodás, rugalmasság.

További szempontok:

- ☐ nagyon más lesz a használat módja, mint a hagyományos könyvtári tereké;
- ☐ hangos lehet (gépek, eszközök, résztvevők)
- ☐ áram! és villanszerelő;
- ☐ hőmérséklet és kosz;
- ☐ hulladék (veszélyes; újrahasznosítható);
- ☐ kosz - csap, mosogató.

Forrás:
<https://www.slideshare.net/DianaRendina/makerspaces-libraries-how-to-bring-some-steam-into-your-program-aasl>

MOBILE MAKERSPACE

A könyvtárbuszokhoz hasonlóan „házhoz viszik” az eszközöket.

Szállító eszköz és workshopok helye is lehet.

Különösen hasznos lehet kistelepülések ellátására.

Kihívások: személyzet, parkolóhely, áramellátás

STEAM Truck (CA)

Science, Technology, Engineering, Arts and
Mathematics

<https://www.steamtruck.org/>

<http://www.frysklab.nl/>

SparkTruck is an educational build-mobile! Our mission is to spread the fun of hands-on learning to kids all across the USA, empowering teachers and students to find their creative potential.

[about](#) [the movie](#) [resources](#) [contact](#)

Follow thesparktruck

<https://sparktruck.org/>

https://youtu.be/6qr7x85kFsw?list=PLK55Ijc_T5idT5M92QFD9JxlCiR6GrZ5p

<https://www.makerbus.ca/>

MakerBus Consulting

Contact Us

Wait, you own a bus?

Five years ago we built Canada's first mobile makerspace. Since then we've reached more than 30,000 kids with our programming and have trained more than 2,000 teachers and educators in 21st Century learning techniques. From learning to code, to learning through arts and craft, we have experience in inspiring people to unleash their inner makers.

Now we're travelling across the world sharing the lessons we've learned and our fun-conventional approach to the maker movement with educators, innovators, and makers.

Contact us and let's change the world together

READ DOWN YOUR FINES!

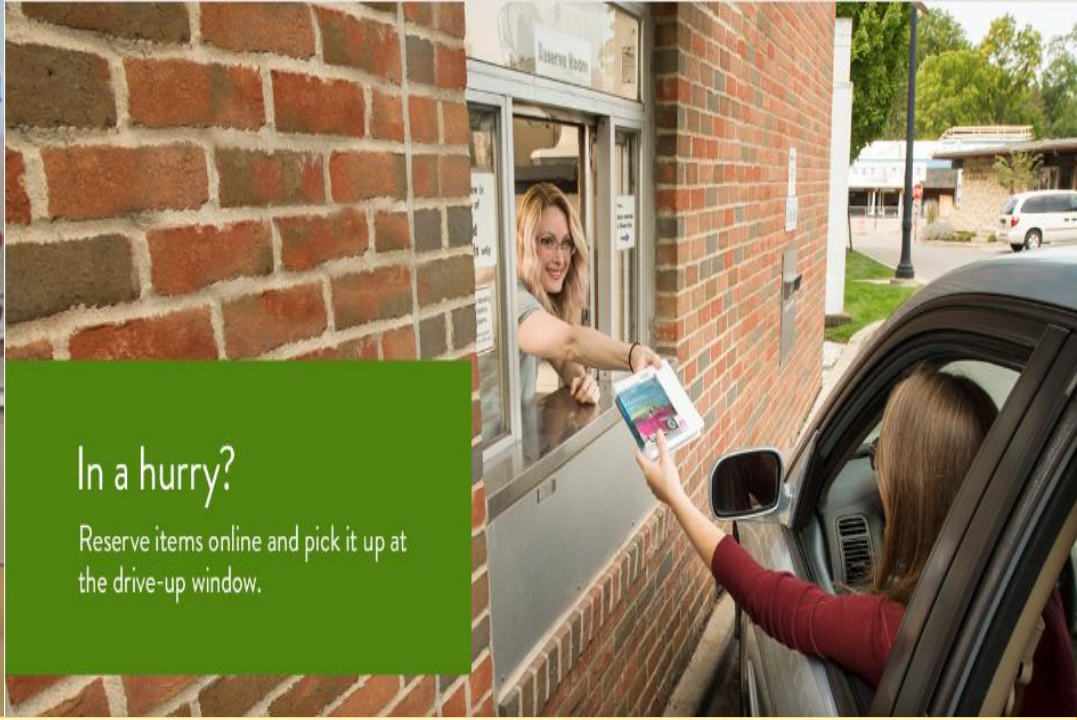
June 1-15

For every 15 minutes kids and teens spend reading in the Litchfield Library, they can earn \$1 off of their fines!

- ⇒ Bring your library card
- ⇒ Sign in at the desk with the time you start reading.
- ⇒ Sit in the library and read a print book, comic book, or magazine.
- ⇒ Write down the time you stop reading and earn money off of your late fees.

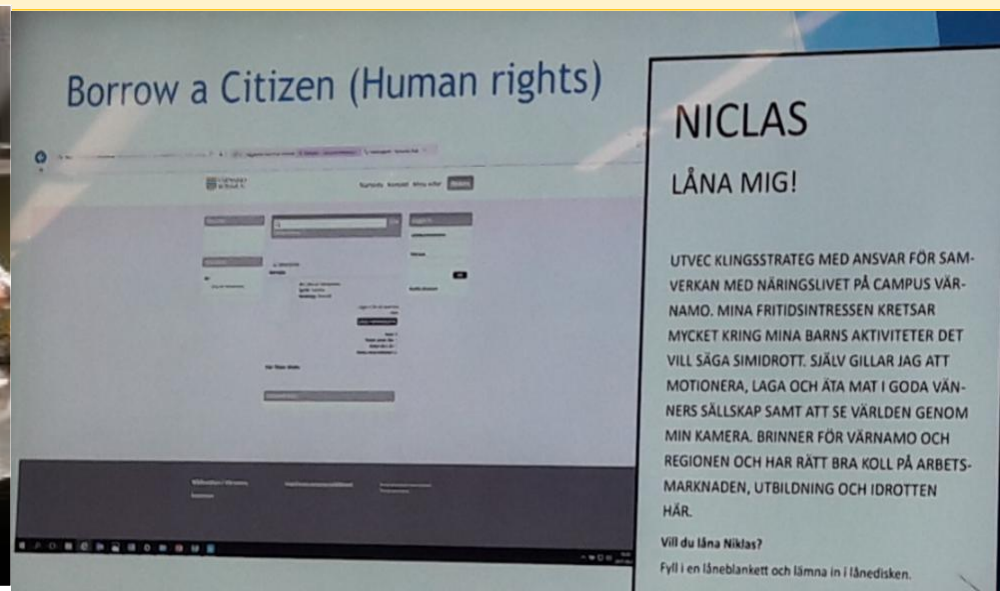

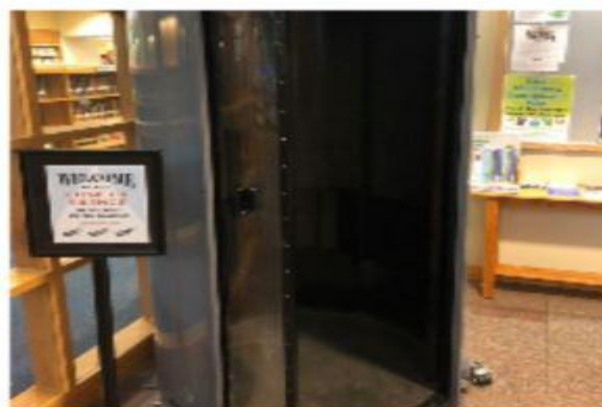
Open to ages 0-17. Kids who can't read can be read to by any older person with them. Cannot be used toward lost/billed items, lost library

In a hurry?
Reserve items online and pick it up at the drive-up window.

SZOLGÁLTATÁSOK A KÖZÖSSÉG IGÉNYEI, SZÜKSÉGLETEI SZERINT

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

<http://librariandbd.blogspot.com/>

koreny.agnes@fszek.hu